

Üst Ölçekli Planlamada Bir İlk: Pozantı İlçe Gelişme Planı

Ahmet NARİNOĞLU¹-Aysel AKBAY²-Esin GÜVERCİN³

Planlama Dergisi notu:

[Ülkemizde, gelişme sorunu çeken küçük kentlerde, karayolu kent içi geçişleri hemen hemen tek gelişme etkeni olarak görülmektedir. Kent geçişleri neredeyse küçük ve gelişmemiş kentlerin ekonomilerini ayakta tutan bir motor niteliğindedir. Bu nedenle, bu kentlerde kent içinden geçen karayollarının, trafik güvenliği, hızlı trafik akışının sağlanması, kent içi geçişlerin bulunduğu yerlerdeki kentsel çevrenin düzenlenmesi vb gerekçelerle, kent dışından geçen çevre yolları şeklinde düzenlenmeleri, kent yaşamında belirli sorunlar ve ikilemler yaratabilmekte ve çoğunlukla iktisadi nedenlerle yerel güçlerin tepkisini çekebilmektedir. Geçmişte bu süreci yaşamış olan Pozantı kenti, kentin büyümesi sürecinde, benzer bir süreci bugün kent dışından geçen otoyol ile birlikte yaşamaktadır.

Pozantı İlçe Gelişme Planı, dile getirilen düzenlemelerin kent ekonomisinde yarattığı sorunu, daha geniş ve kapsamlı bir kalkınma planı çerçevesinde ele almaktadır.

Şüphesiz, Plan, içinden karayolu geçen, özellikle küçük ve gelişme sorunları çeken kentlerde, kent içi geçişlerin kent dışına alınmasıyla ortaya çıkan kayıpları gidermeye yönelik araçlar ve önlemler geliştirdiği ölçüde, benzer kentler için örnek oluşturabilecek ve genel bir planlama modeli oluşturulmasına katkıda bulunabilecektir.]

Planlı kalkınmaya geçtiğimiz son elli yıldan beri uygulanan 5 yıllık kalkınma planlarında bölgeler arası gelişmişlik düzeylerinin ve gelir dağılımının iyileştirilmesine, Devletimiz büyük önem vermektedir. Bu hedefi gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar, özellikle 7., 8. ve 9. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında yer almıştır.

Kalkınma planlarında ve TÜİK'in bölgesel sınıflamasında yer alan Akdeniz Bölgesi içinde Adana, gelişmiş iller arasındadır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın çeşitli ölçütlerle belirlediği sıralamada ilk 10 içerisinde yer almaktadır. Buna rağmen büyük tarım potansiyeli, sanayi ve ticaret geleneği, ulaşım imkanları bakımından önde gelen Adana, hızla gelen göç dalgası altında, sahip olduğu potansiyeli yeterince etkin kullanamamaktadır.

Adana ilinde, ilçeler arasında da gelişmişlik bakımından dengesizlikler bulunmaktadır. Sahip olduğu doğal güzellikleri ve ulaşım ağı üzerindeki önemli konumu nedeni ile Pozantı, gelişmişlik sıralamasında önde gelmektedir. Böyle iken Pozantı'ya ilçe gelişme planı yapılmasına neden ihtiyaç duyulmuştur?

1970'li yıllarda eski Adana-Ankara yolu şehir içinden (çarşıdan) geçerken, o zamana göre şehir dışına alındığında, Pozantılılar bugünlerde olduğu gibi o günlerde de ilçe ekonomisinin çökeceğini dile getirmişlerdi.

Tehdit gibi algılanan yol, Pozantı halkının girişimciliği sayesinde fırsata dönüşerek, Pozantı kalkınmasının motoru olmuştur.

Bugün, şehrin dışından geçirilen otoyolu, benzer şekilde bir tehdit olarak algılanmaktadır. İlçe

¹ Kağıthane Kaymakamı
(Dönemin Adana Vali
Yardımcısı)

² Dr. Ziraat Müh.,
Adana İl Planlama ve
Koord. Müdürlüğü

³ Ziraat Yük. Müh.,
Adana İl Tarım
Müdürlüğü

PLANLAMA
2009/1

Gelişim Planı, kent dışından geçirilen otoyolun açacağı ekonomik tehdidi azaltmak amacıyla başlayarak kapsamlı bir plana dönüşmüştür.

Otoyolun ilçe ekonomisine ve toplum yapısına olumsuz etkilerini giderecek veya hafifletecek tedbirler arayışı “İlçe Gelişme Planı”nın yapılmasını sağlamıştır.

Pozantı'nın ulaşım üstünlüklerinin, otoyolun ilçe dışından geçmesi ile sahip olduğu ekonomik hareketliliği geriletirerek kayıplara dönüşme tehlikesi bulunmaktadır. Ekonomik riskler yanında hızlı ikincil konut yapılaşması, ilçede doğal çevrenin tahribatını da artırmaktadır. Bu nedenle hem ekonomik hem de mekansal açıdan alternatif gelişme arayışları sonucu Pozantı İlçe Gelişme Planı başlatılmıştır.

[Plan, karayolu kent içi geçişlerinin çevre yolları şeklinde düzenlenmesi ve kent dışından otoyol geçirilmesi örneklerinde ortaya çıkan ikilemleri ve kentin kayıplarını gidermeye yönelik stratejiler geliştirmektedir.]

DPT'nin 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, bölge, il ve ilçe planlama çalışmalarına özel önem veren bir felsefe ile hazırlanmıştır.

Ulusal Kaynakların, en yüksek ekonomik ve sosyal faydayı sağlayacak şekilde geliştirilmesi ve bölgelerarası dengesizliklerin en aza indirilmesi (8.BYKP, Paragraf 490), sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme, katılımcılık (8.BYKP, Paragraf 491) sağlanması yaklaşımına sahip olan ülke kalkınma planlarının bölge, il ve ilçe ölçeğinde hazırlanması yönünde öneriler getirilmiştir.

Plan, Ülkemizde ilk ilçe gelişim planı olarak dikkat çekmektedir. Plan il gelişme planlarını model olarak yapılmıştır. Planın ana amaçları şöyle sıralanabilir.

İlçenin gelişmişlik düzeyinin yükseltilebilmesi, İlçe gelişme stratejilerin belirlenmesi, İlçenin büyüme potansiyeli ve öncelik taşıyan konularının saptanması,

İlçedeki kaynakların kısa, orta ve uzun vadede akılcı kullanımının sağlanması.

Görülmüştür ki, ulaşımına bağlı Pozantı yaşamı, kendi dinamiklerini otoyol dışına kaydırarak ilçe kalkınmasını sağlayabilir. Bu vizyonla hazırlanan İlçe Gelişme Planı, ilçenin potansiyel kaynaklarını harekete geçirmeyi amaçlamaktadır.

Pozantı ilçe gelişme planı, daha sonra yapılacak olan İl Gelişme Planı ve İl Çevre Düzeni Planı çalışmalarının ilk nüvesini oluşturmuştur. Plan, Adana'da planlama çalışmalarında önemli bir yer teşkil etmektedir.

Adana Valiliği koordinatörlüğünde Mart 2003 tarihinde başlayan Pozantı İlçe Gelişme Planı, bir yıl içinde tamamlanmıştır. Çukurova Üniversitesi, kamu kurumları, mahalli idareler ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan uzmanlar tarafından hazırlanan plan, gerek İl planlama, gerekse bölgesel kalkınma çalışmalarına ışık tutacak çalışma yöntemi getirmiştir. Pozantı İlçe Gelişme Planı, hem bölgesel planlama konusunda Adana'da, hem de planlama sahasının 'ilçe alanı' olması nedeniyle de ülkemizde bir ilk çalışmadır.*

Pozantı İlçe Gelişme Planı (PİGEP), yeni plan anlayışının gereği olarak sacayağı sistemiyle yapılmıştır. Bu anlayışta planı yapanlar, uygulayanlar, yararlananlar uyum ve eşgüdüm içinde plan sürecinin bütün safhalarına katılarak plan kararlarını almışlardır.

Pozantı İlçe Gelişme Planı (PİGEP) sektörel ve mekansal plan kararlarının alındığı, uygulama ve yatırım projelerinin önerildiği kapsamlı bir rapor ve haritalar şeklinde hazırlanmıştır

Pozantı İlçe Gelişme planı daha sonra yasal zorunluluk haline gelen stratejik planların hazırlanmasına ışık tutacak niteliktedir. Plan hazırlanırken aşağıdaki temel kabullerden yola çıkılmıştır.

Plan, Pozantı ilçesinin bütününe kapsamaktadır.

Planlama ilke ve usulleri kullanılmıştır.

Stratejik gelişme hedeflenmiştir.

Stratejik planlama yöntemleri kullanılmıştır.

Katılımcılık esasına göre yapılmıştır.

Yerinde planıcı-uygulayıcı-yararlanıcı üçlünün işbirliğiyle hazırlanmıştır.

Üniversite birikim ve kapasitesi kullanılmıştır.

Yerindelik araştırmaları yapılmıştır.

Rekabet gücü çözümlemesi yapılmıştır.

Sözel ve mekansal planlama birlikte ele alınmıştır.

Tamamen kamu ve mahalli idare kaynaklarıyla yapılmıştır.

Gönüllülük esas alınmıştır.

Plan uygulamasını izleme ve denetleme bağımsız birime bırakılmıştır.

Plan Adana İl Özel İdaresi kararıyla yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda Pozantı İlçe Gelişme Planı hazırlanışı, getirisi ve ülkemiz planlaması içindeki yeri ele alınmıştır. Türkiye’de plan ölçütleri açısından bir ilk olan Pozantı İlçe Gelişme Planı hem genel planlama hem de stratejik planlama ilke ve usulleri ile yapılmıştır. Bu yönüyle gelecekte plan yapacak ilçelere rehberlik edecek niteliktedir. Aslında ülke planı, bölge planı, il planı, ilçe planı çizgisi takip edilmesi gerekirken zorunluluk gereği alt planlama biriminden başlanması hazırlanan planı usul ve teknikleri dikkate alındığında zayıf düşürmemektedir. Bunun nedeni de Pozantı İlçe Gelişme Planının hazırlanış, yapılış, uygulama ve izleme yöntemlerinin çağdaş olmasıdır.